

Datum 2024-06-18

Skickat till: ku.remissvar@regeringskansliet.se
med kopia till: sofi.knutas@regeringskansliet.se

Yttrande från Cirkuscentrum

Mottagare: Kulturdepartementet – Enheten för kultur och kulturmiljö, kulturminister Parisa Liljestrand.

Cirkuscentrums yttrande på utredningen “Statens kulturråds och Konstnärsnämndens redovisning av uppdrag att lämna förslag om organisationsförändring” (Diarienummer Ku2024/00280).

Om Cirkuscentrum

Cirkuscentrum är en nationell ideell förening och expertinstans som förmedlar cirkus, stöttar konstnärlig utveckling, erbjuder daglig träning och kompetensutveckling samt strävar efter att förbättra arbetsvillkor och infrastruktur för fria professionella cirkuskonstnärer. Cirkuscentrums medlemmar är kompanier, enskilda artister, producenter och studenter.

Sammanfattning

Cirkuscentrum ser att det finns stora risker för de fria professionella utövarna i förslaget om en sammanslagning av Konstnärsnämnden och Kulturrådet.

Med de risker som identifierats i redovisningen befarar Cirkuscentrum att en sammanslagning kan leda till maktcentrering, vilket i sin tur kan resultera i att mindre konstformer prioriteras bort. För de kulturpolitiska målen skulle det få negativa konsekvenser. Vi ifrågasätter hur stora de faktiska besparingarna av en sammanslagning blir i praktiken. Vår oro gäller de ekonomiska och organisatoriska kostnaderna, som tillsammans med en möjlig centralisering av beslutsfattandet, kan underminera stödet för konstformer som cirkus och andra mindre etablerade uttryck. Dessa förändringar riskerar att försvaga den mångfald som är avgörande för en levande och mångfacetterad kultursektor.

Uppdrag och expertkunskap

Myndigheterna har olika roller och expertkompetens. De vänder sig till olika målgrupper. Konstnärsnämnden är en mindre myndighet med korta beslutsvägar som fokuserar på att direkt stödja konstnärer, medan Kulturrådet är en större myndighet som arbetar med att främja kulturen som helhet. Båda myndigheterna har viktiga roller att fylla inom sina uppdrag, de kompletterar varandra och bidrar till att stärka kulturscenen och konstnärerna på olika plan. En sammanslagning av myndigheterna kan leda till en utjämning av skillnaderna och resultera i att specifika behov hos konstnärer eller särskilda konstformer inte tillgodoses lika väl som tidigare.

CIRKUSCENTRUM

Konstnärsnämnden är den främsta expertmyndigheten i Sverige när det gäller kulturskapares villkor och konstnärspolitik. Myndigheten spelar en central roll i att, inom svensk kulturpolitik, lyfta fram frågor, strategier och åtgärder som rör kulturskapares villkor, arbetsförhållanden, utvecklingsmöjligheter och förutsättningar för att kunna verka inom sitt yrke. Myndighetens arbete har skapat möjligheter för konstnärer att utveckla och leva på sitt konstnärskap.

Ett starkt vägande argument mot sammanslagningen är att konstnärlig frihet och mångfald inom kulturområdet främjas genom tillgång till olika finansieringskällor. Mångfald inom kulturområdet är nödvändig för att upprätthålla ett dynamiskt kulturekosystem, stärka vår demokrati och främja fortsatt konstnärlig utveckling.

Kulturlivets svåra ekonomiska läge

Tidpunkten för en sammanslagning är långt ifrån optimal. Kulturutövare och arrangörer drabbades hårt av pandemin och många har fortfarande inte återhämtat sig ekonomiskt. En sammanslagning riskerar att bli ytterligare ett slag mot den redan svaga infrastrukturen inom cirkusen. I redovisningen skriver Konstnärsnämnden *"En sammanslagning skulle på kort sikt innebära att kärnverksamheterna vid båda organisationerna skulle få stå tillbaka under processen då resurser läggs på samgåendet och dess konsekvenser. Konstnärsnämnden bedömer detta som riskfyllt då kulturlivet befinner sig i ett svårt ekonomiskt läge med en försvagad arbetsmarknad, minskade intäkter och ökade kostnader."* Den svåra ekonomiska situationen bekräftas även av Cirkuscentrums medlemmar i 'Enkät om cirkusartisters ekonomiska situation', som genomfördes under våren.

Konstnärernas behov

Hos Konstnärsnämnden, som har stort förtroende bland fria kulturutövare, finns en djup förståelse för den enskilda konstnärens behov av att utveckla sitt konstnärskap. Denna insikt möjliggör ett riktat och anpassat stöd som främjar den enskilda konstnärens innovation och kreativitet – särskilt viktigt inom en dynamisk och mångfacetterad konstform som cirkus. Sedan 2022 har Konstnärsnämnden arbetat med att utveckla ett internationellt program inom cirkusområdet för att stärka konstnärers internationella nätverk och karriärmöjligheter. Det har lett till nya relationer, kunskapsutbyten och samarbeten som har berikat det konstnärliga landskapet inom cirkusvärlden. Detta uppdrag utgör en del av det som kan hamna i farozonen eller få minskat fokus vid en eventuell sammanslagning. Risken finns att cirkusen förlorar sin synlighet och prioritet jämfört med andra konstformer inom en större myndighet.

Det är inte länge sedan cirkus erkändes som en egen konstform inom bidragsgivningen. Båda myndigheterna har arbetat aktivt för att etablera en djup förståelse för denna konstform inom sina respektive ansvarsområden. I händelse av en sammanslagning finns risken att resurser omfördelas, vilket kan leda till minskade medel och mindre riktat stöd för enskilda konstnärer. Dessutom kan det uppstå en konflikt mellan Kulturrådets breda kulturperspektiv och Konstnärsnämndens fokus på individuella konstnärers behov.

CIRKUSCENTRUM

CIRKUSCENTRUM

Effektivitet och kvalitet

För att säkerställa att uppgifterna inom myndigheterna utförs med bibehållen effektivitet och kvalitet krävs noggrann planering och ledning.

Det framförs i redovisningen att *”Organisationsförändringen ska genomföras på ett kostnadseffektivt sätt”* och att *”Utgångspunkten för organisationsförändringen ska vara att de uppgifter som myndigheterna har för närvarande ska vara oförändrade, och att genomförandet ska ske så att uppgifterna utförs med bibehållen effektivitet och kvalitet.”*

Cirkuscentrum ställer sig tveksamma till om bedömningen att uppnå högre effektivitet och kvalitet är möjlig genom en sammanslagning mellan två myndigheter med så olika uppdrag och kompetens. Att integrera olika arbetskulturer och uppdrag är en komplex uppgift som med stor sannolikhet kommer att påverka arbetsflödet och beslutsprocesser negativt under övergångsperioden. Det är svårt att förutse hur lång den perioden blir. Om handläggningstiderna för ansökningar förlängs kan det ha förödande konsekvenser för tidskritiska projekt.

I en tid när bidragen minskar kraftigt på flera nivåer ifrågasätter vi rimligheten i att investera de betydande finansiella medel som en sammanslagning innebär. Kostnaderna för flytt, nytt IT-system, webbplats, ärendehantering och arkivering, tillsammans med de resurser som krävs för att lära in nya rutiner hos tjänstepersoner, konstnärer och organisationer, är betydande och kan negativt påverka förmågan att stödja konstnärlig verksamhet och kulturell mångfald.

Ett nytt ansökningssystem innebär anpassning till nya processer och kriterier – något som kan leda till initial förvirring och ökad administrativ börda för konstnärer och kulturorganisationer. Detta drabbar särskilt grupper som redan idag bär en tung börda med många timmars obetald arbetstid. Förändringar i bidragsstrukturen skapar osäkerhet kring framtida finansiering och det kan påverka planeringen och genomförandet av långsiktiga projekt. En konsekvent och greppbar finansiell struktur bidrar till trygghet och öppnar upp för konstnärlig frihet.

Kan en sammanslagen myndighet säkerställa att cirkusen får det stöd den behöver för att växa och utvecklas, särskilt nu när allt fler arrangörer upptäcker dess potential? Cirkusens och andra konstformers specifika behov måste noggrant beaktas innan ett beslut om en sammanslagning fattas.

Centraliserad enhet

Sammanslagningen kan leda till ökad konkurrens om bidrag då fler ansökningar bedöms centralt, vilket kan minska mindre aktörers chanser att få finansiering. En centraliserad myndighet kan på lång sikt förbättra tillgången till information och stöd för bidragssökande, men det kan också göra det svårare för små aktörer att få skräddarsydd hjälp och rådgivning. Att skapa anpassade stödkanaler tar tid, och det är osäkert om dessa kanaler skulle prioriteras vid en sammanslagning.

CIRKUSCENTRUM

"Kulturrådet ser att det finns en risk att ett signalvärde att konstnärspolitik är viktigt försvinner om Konstnärsnämnden avvecklas. En förutsättning för att organisationsförändringen ska kunna genomföras på ett sätt som bibehåller kvaliteten i myndigheternas respektive uppgifter är att konstnärspolitiken och anslagen till konstnärer bibehålls och stärks."

Andra oroande frågor vid en sammanslagning är hur ledningsstrukturen kommer att se ut – både under övergångsperioden och några år efter sammanslagningen. Vilken expertis kommer att prioriteras? Hur kommer budgeten för myndigheten att fördelas och vem eller vad kommer att prioriteras inom myndigheten? Vad händer med prioriteringarna om anslagen minskar?

För Cirkuscentrums styrelse,

Christina Simpson

T.f. verksamhetsledare

info@manegen.org

Olle Strandberg Colling

Styrelseordförande

olle@salorantadevylder.com